

5. ZÁNİK MANŽELSTVA A NÁSLEDKY JEHO ZÁNIKU

A. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

- Spôsoby zániku manželstva
- Pojem „rozvod manželstva“
- Rozvod manželstva v SR
- Rozvod manželstva s maloletými deťmi (úprava výkonu rodičovských práv a povinností na čas po rozvoде)
- Rozvod manželstva s cudzím prvkom
- Následky zániku manželstva

Spôsobmi **zániku manželstva** sú smrť manžela, vyhlásenie jedného z manželov za mŕtveho a počas života len rozvod na základe rozhodnutia súdu.

Smrť fyzickej osoby sa ustaluje podľa Občianskeho zákonníka a postupov daných podľa tzv. „medicínskych zákonov“ (postup lekára pri obhliadke tela, úmrtie v nemocnici a pod.). Na základe tohto postupu je potom na matrike, v knihe úmrtí, vyznačená smrť danej fyzickej osoby. Výpisom z knihy úmrtí je vydaný úmrtný list ako verejná listina.

Zánik manželstva smrťou sa týka tak smrti len jedného z manželov, ako aj smrti oboch manželov. Smrťou manžela zaniká samotné manželstvo, ako aj napríklad:

- osobné vzťahy medzi manželmi,
- BSM,
- vzájomná vyživovacia povinnosť,
- práva, ktoré boli závislé od mŕtveho manžela, napríklad nájom bytu v dome osobitného určenia a pod. podľa Občianskeho zákonníka,
- v prípade detí – výkon rodičovských práv a povinností,
- ďalej napríklad zaniká pracovný pomer, poisťný vzťah, vecné práva, niektoré záväzkové práva atď.

Vyhlásením jedného z manželov za mŕtveho je konanie podľa Civilného mimosporového poriadku (§ 220 až 230 CMP), ktoré začína na návrh a ktorého výsledkom je vyhlásenie danej fyzickej osoby za mŕtvu spolu s uvedením dátumu smrti (deň, o ktorom sa predpokladá, že daná fyzická osoba neprežila). Toto rozhodnutie sa zašle príslušnej matrike, ktorá vykoná zápis do knihy úmrtí a vydá úmrtný list ako verejnú listinu.

Následkom smrti alebo vyhlásenia jedného z manželov za mŕtveho je začatie dedičského konania.

Ak by sa po úspešnom ukončení dedičského konania znova objavila živá fyzická osoba, ktorá bola vyhlásená za mŕtvu, tak sú všetci dediči povinní jej vrátiť nadobudnuté dedičstvo a zároveň sa obnovuje manželský zväzok, ale len za podmienky, že pozostalý manžel neuzavrel nové manželstvo. Vtedy reštitúcia manželstva nie je možná.

Rozvod manželstva

Rozvod manželstva môže nastať vtedy, ak vzťahy medzi manželmi sú natoľko vážne a trvalo rozvrátené, že manželstvo nemôže plniť svoju funkciu a nemožno očakávať obnovenie manželského spolužitia.

Rozvodové konanie sa začína na návrh jedného z manželov. Neexistuje rozvod manželstva dohodou manželov. Ak ide o manželstvo, z ktorého sa narodili deti, ktoré sú maloleté, súd okrem rozvodu samotného manželstva musí rozhodnúť aj o rodičovských právach a povinnostiach rodičov, t. j. o zverení do osobnej starostlivosti, o výške výživného, o práve na styk s dieťaťom, o práve na informácie o dieťati alebo o zverení detí do striedavej starostlivosti. V prípade plnoletých detí ide len o výživné, ak sú ešte výživou odkázané na rodičov. Všetky rozhodnutia týkajúce sa detí sa môžu meniť rozhodnutím súdu pri zmene pomerov. Počas rozvodového konania sú maloleté deti povinne zastúpené kolíznym opatrovníkom, ktorého ustanoví súd.

Súd počas konania musí zistiť príčiny, ktoré viedli k vážnemu rozvratu vzťahov medzi manželmi a musí na ne prihliadať; zároveň musí pri hodnotení miery rozvratu vzťahov prihliadať na porušenie povinností uložených manželom zákonom a v neposlednej miere prihliadať na záujem maloletých detí, ktoré sa z tohto manželstva narodili.

Výsledkom rozvodového konania je zánik manželstva, zánik BSM, v prípade detí narodených z tohto manželstva aj úprava výkonu rodičovských práv a povinností a prípadne ďalších práv a povinností, ktoré sú závislé od existencie manželstva. Výsledkom rozvodového konania ale nie je automatická zmena priezviska bývalých manželov a ich spoločných detí. Zároveň nie je vyporiadané BSM podľa Občianskeho zákonníka.

Hmotnoprávne predpoklady rozvodu

Hmotnoprávnymi dôvodmi alebo predpokladmi rozvodu manželstva je porušovanie alebo porušenie práv a povinností manželov podľa § 19 ZR, t. j. žiť spolu, byť si verní, pomáhať si, rešpektovať svoju dôstojnosť, spoločne sa starať o domácnosť a spoločné deti.

Súčasne musí byť naplnená dikcia § 25 ZR, že vzťahy medzi manželmi sú:

- natolko vážne a
- trvalo rozvrátené,
- že manželstvo nemôže plniť svoju funkciu a
- nemožno očakávať obnovenie manželského spolužitia.

To znamená, že nemôže ísť o riešenie bežných nedorozumení medzi manželmi, ktoré nenapĺňajú uvedené.

Rozvod manželstva s maloletým dieťaťom

V prípade rozvodu manželstva, z ktorého sa narodili deti, súd automaticky „spája“ konanie o rozvod manželstva s konaním o určenie výkonu rodičovských práv a povinností k týmto deťom. Z pohľadu hmotného práva sa súd musí najskôr vysporiadať so samotným rozvodom manželstva a následne upraviť výkon rodičovských práv a povinností. V tomto konaní sú deti zastúpené kolíznym opatrovníkom, ktorého úlohou je zastupovať a chrániť záujmy detí. Dôvodom pre zastúpenie detí kolíznym opatrovníkom je skutočnosť, že záujmy rodičov (za normálnych okolností zákonných zástupcov detí) a ich detí sa môžu dostať do konfliktu (kolízie), resp. môžu byť v kolízii záujmy jednotlivých detí.

Fyzické osoby, ktoré vystupujú v tomto konaní ako navrhovateľ a odporca, majú zdvojené postavenie, pretože sú manželmi a súčasne aj rodičmi. Po zániku manželstva už nie sú manželmi, ale postavenie rodiča je zachované.

Súd v tomto sporovom konaní v otázke maloletých detí rozhoduje o:

- zverení do osobnej starostlivosti,
- zastupovaní maloletého a správe jeho majetku,
- výške výživného,
- práve na styk s dieťaťom,
- práve na informácie o dieťati alebo
- zverení detí do striedavej starostlivosti, ak o to vyjadrí záujem ktorýkoľvek rodič.

Zmena rozhodnutia o výkone rodičovských práv a povinností

V prípade zmeny pomerov na strane ktoréhokoľvek z rodičov alebo dieťaťa môže súd na základe návrhu rozhodnúť o úprave výkonu rodičovských práv a povinností. Ide o zverenie do osobnej starostlivosti, stretávanie sa, výživné. Z úradnej povinnosti môže súd začať konanie v prípade výživného pre maloleté dieťa.

Zmena priezviska

Ako následok rozvodu manželstva sa nemení priezvisko bývalých manželov a ani ich spoločných detí, či už maloletých, alebo plnoletých.

Priezvisko si môže zmeniť len ten manžel, ktorý prijal priezvisko druhého manžela pri uzavretí manželstva, či už ako jediné, alebo k svojmu rodnému priezvisku. Zmenu môže vykonať do troch mesiacov od právoplatnosti rozsudku o rozvode manželstva na príslušnom matričnom úrade. Táto zmena sa vykoná bez správneho poplatku. Ak by sa tento manžel rozhodol urobiť zmenu priezviska po uplynutí tejto prekluzívnej lehoty, tak toto správne konanie by bolo spojené aj so správnym poplatkom.

B. TEORETICKÉ OTÁZKY

1. Aké manželstvo môže zaniknúť?
2. Aké sú formy zániku manželstva?
3. Ktorá z foriem zániku manželstva sa považuje za bežnú?
4. Akou formou môže manželstvo zaniknúť počas života manželov?
5. Aké sú hmotnoprávne dôvody zániku manželstva?
6. Kde je upravený rozvod?
7. Aká procesná norma sa na rozvod manželstva vzťahuje?
8. Aký je rozdiel medzi rozvodom manželstva bez detí a s deťmi narodenými v manželstve?
9. Ktorú časť rozsudku o rozvode manželstva s deťmi narodenými z neho možno meniť? Ako a kedy?

10. Aké sú následky zániku manželstva?

C. PRAKTICKÉ PRÍKLADY

1. Ela a Dominik sa dohodli, že ich manželstvo už nie je to, čo bývalo, a preto si spísali svoju dohodu, kde uviedli, že už nie sú manželia. Chápali to ako civilizovaný spôsob zániku manželstva; bez hádok. Napriek tejto dohode ich matričný úrad eviduje ako manželov. Zaniklo toto manželstvo podľa právneho poriadku SR? Má táto dohoda právne následky?
2. Na diskotéke sa zoznámili Peter a Lenka, hneď ako to bolo možné, uzavreli manželstvo. Po krátkej dobe spolužitia zistili, že to nie je to, čo si mysleli, že to bude a rozhodli sa, že sa rozídu. Môžu požiadať o výmaz z knihy manželstiev? Napĺňajú podstatu rozvodu manželstva?